

AVALIK PÖÖRDUMINE:

Eestis tagab erihoolekandeteenuste süsteem igapäevase toe ühele kõige haavatavamale sihtrühmale, kuid selle toimimise aluseks olevad tingimused on sattunud tõsise surve alla.

Erihoolekandeteenuste sektoris töötavate tegevusjuhendajate töötasu olukord on jõudnud kriitilise piirini – väärika töötasu tagamine on sotsiaalsüsteemi toimimise ja stabiilsuse seisukohalt hädavajalik.

Pöördume Vabariigi Valitsuse, Sotsiaalministeeriumi ja avalikkuse poole, kutsudes üles otsustavat ja viivitamatut sekkumist erihoolekande valdkonna kriisi lahendamiseks. [Riigikontrolli 2025. aasta septembris avaldatud audit](#) „Ülevaade erihoolekandeteenuste kättesaadavusest“ kinnitab üheselt: Eesti erihoolekandesüsteem on sügavas kriisis. Riiklik rahastus on aastaid katnud vaid ligikaudu 60% tegelikest kuludest ning teenuse järjekorrad ulatuvad ebamõistlikult ühest aastast kuni nelja ja poole aastani. Selle kriisi keskmes on tegevusjuhendajad – alamakstud ja ülekoormatud spetsialistid, kelle töötingimused on viinud erihoolekandeteenuste jätkusuutlikkuse kriitilise piirini.

- **Palk peab tagama kvaliteedi ja stabiilsuse:**

Riigikontroll on toonud esile, et madalad palgad ja suur tööjõu voolavus ei võimalda tööandjatel valida sobivaid töötajaid – praktikas palgatakse need, kes on valmis tööle tulema. See tähendab, et süsteem ei lähtu enam inimeste vajadustest, vaid ellujäämisest. Sellel on otsene ja tõsine mõju psüühilise erivajadusega inimeste toimetulekule, turvalisusele ja elukvaliteedile.

Praegune palgatase ei ole konkurentsivõimeline. Eesti keskmine brutopalk on 2092 eurot, millest 80% on ligikaudu 1670 eurot. Samal ajal teenivad hooldustöötajad eakatele hooldusteenuseid pakkudes juba kuni 1790 eurot kuus (8,50–9,79 €/tunnis), mis on sageli kõrgem tegevusjuhendaja töötasust. Ometi on tegevusjuhendajad eriväljaõppega spetsialistid, kelle töö olemus on sisuliselt asendamatu – nad toetavad ja abistavad psüühilise erivajadusega inimesi, kes ilma igapäevase professionaalse toeta ei tule toime ning on oma haavatavuse tõttu kõrgendatud riskis. See on töö, mis eeldab teadmisi, oskusi ja suurt vastutust, kuid mille väärtustamine töötasu kaudu seda ei peegelda.

Selline olukord sunnib tööandjaid konkureerima kehvematel tingimustel, viib kogenud töötajate lahkumiseni ning toob valdkonda ebapiisava ettevalmistusega tööjõu. Tulemuseks on nõiaring: püsiv tööjõupuudus, kasvav koormus olemasolevatele töötajatele ja paratamatult langev teenuse kvaliteet.

Juba 2024. aasta pöördumises, mille Erihoolekandeteenuste Pakkujate Liit tegi, toodi esile palgasurve kasv, inflatsioon ning kollektiivlepingutest tulenev palgatõus tervishoiusektoris, kuid erihoolekandeteenuse rahastus ei ole sellele arengule järele jõudnud. 2025. aastal rahastust ei suurendatud ning 2026. aasta ligikaudu kuni 10% tõus ei kata varasemat mahajäämust ega tööjõukulude tegelikku kasvu.

Sellistes tingimustes ei ole kvaliteetse erihoolekandeteenuse järjepidev ja turvaline osutamine enam realistlik ilma sisulise palgataseme korrigeerimiseta.

Teeme ettepaneku kehtestada tegevusjuhendajate töötasu alampiiriks vähemalt 80% Eesti keskmisest palgast (1700 eurot bruto).

- **Õiglane pearaha ja tegelike kulude katmine:**

Riigikontrolli audit osutab selgelt, et riiklikult kehtestatud teenuste rahastus ei ole olnud piisavas vastavuses tegelike kulude ega tööturu tingimustega. Kuna tegevusjuhendajate töötasu kujuneb otseselt teenuse pearahast, seab kehtiv rahastusmudel teenuseosutajad olukorda, kus kvaliteedi ja jätkusuutlikkuse tagamine on keeruline ilma kompromissideta personali tasustamise osas.

Selline olukord ei ole pikaajaliselt jätkusuutlik ning vajab läbimõeldud lahendusi. Peame oluliseks rahastusmudeli ajakohastamist viisil, mis võimaldaks pearahal katta senisest paremini tegelikke tegevuskulusid ega seaks teenuseosutajaid olukorda, kus puudujääke tuleb tasakaalustada töötajate palga arvelt.

Samuti on vajalik täiendada pearaha arvestuse aluseid kulukomponentidega, mis ei ole praegu piisavalt arvesse võetud. Eelkõige on oluline arvestada hoonete ja inventari amortisatsioonikulu ning remondikulu, et teenuseosutajatel oleks reaalne võimekus tagada ja arendada teenuse osutamiseks vajalikku keskkonda.

Seega osutab Riigikontrolli audit, et riiklikult kehtestatud teenuste hinnad ei ole olnud kooskõlas tänaste tööturu ootustega. Kuna tegevusjuhendajate töötasu kujuneb otseselt teenuse pearaha alusel, peame oluliseks rahastusmudeli ajakohastamist viisil, mis võimaldaks katta reaalsed tegevuskulud ega seaks teenuseosutajaid olukorda, kus personali niigi piiratud töötasu arvelt tuleb katta süsteemseid puudujääke.

- **Inimõiguste tagamine erihoolekandeteenuse sektori tööjõu väärtustamise kaudu:**

Riik rikub hetkel seadust ja kohtupraktikat, mis näeb ette maksimaalselt 3-kuulist ooteaega teenusele pääsemiseks. Ilma motiveeritud ja õiglaselt tasustatud tegevusjuhendajateta ei ole võimalik luua uusi teenuskohti ega lühendada aastatepikkuseid järjekordi, mis jätab kõige haavatavamad ühiskonnaliikmed reaalse abita.

Kuigi valitsus on astunud samme valdkonna rahastuse päästmiseks, näiteks varasemate aastate erihoolekandes kokkuhoitud vahendite (alarahastuse tingimistes) osaline suunamine 2026. aastal erihoolekande eelarvesse, on see vaid väike leevendus, sisuliselt olematu, mitte süsteemne lahendus pikaajalisele alarahastusele.

Samuti ei saa tänane erihoolekandeteenuste rahastus oodata käimasoleva erihoolekandeteenuste reformi lõppemist, sest reformi tulemust pole võimalik ette ennustada.

Me ei saa lubada riiki, kus nõrgemate kaitsjad ja toetajad on jäetud vaesusriski. Kutsume otsustajaid üles viima tegevusjuhendajate palgatingimused kooskõlla nende töö tegeliku vastutuse ja elukallidusega, tagades seeläbi turvatunde nii töötajatele kui ka nende hoolealustele. Erihoolekandeteenuste ülim alarahastatus on riikliku sisejulgeoleku küsimus.

**Küsimuste puhul võtke palun ühendust Liina Lannoga:
Liina.Lanno@hoolekandeteenused.ee**

Erihoolekandeteenuste Pakkijate Liit MTÜ nimel

Helle Känd

Lauris Geurden

Liina Lanno

Tatiana Hanson

Indrek Linnuste

Triinu Õispuu